

BOUWSTENEN

voor de bibliotheek en het archief van de toekomst

Memorandum van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie vzw (VVBAD) voor de verkiezingen van 2014

Tien prioriteiten

Vlaams niveau

1. Bibliotheek- en archiefopleidingen op bachelor- en master-niveau realiseren;
2. De effecten van de beleidsprioriteiten en de beleid- en beheerscyclus evalueren en zo nodig bijsturen;
3. Het Vlaams E-boekplatform structureel financieren en uitbouwen;
4. Erfgoedbibliotheken uitbouwen tot een volwaardige sector binnen het Cultureel-erfgoeddecreet;
5. Een actieve rol opnemen bij de realisatie van één consortium voor de aankoop van elektronische informatie;
6. Gelijke toegang tot informatie garanderen voor onderzoekers en studenten;

Vlaams en federaal niveau

7. Een definitieve regeling uitwerken voor het opstellen van selectielijsten;

Vlaams, federaal en Europees niveau

8. Werk maken van een auteursrecht in balans;
9. Een openaccessbeleid ontwikkelen en daarvoor de nodige middelen voorzien;

Federaal en Europees niveau

10. Het btw-tarief op elektronische publicaties verlagen.

Verantwoordelijke uitgever

Bruno Vermeeren

p.a. VVBAD

Statiestraat 179, 2600 Berchem

Tel. 03 281 44 57

vvbad@vvbad.be

<http://www.vvbad.be/memorandum2014>

Vlaamse overheid

Meerdere beleidsdomeinen

HET VLAAMS E-BOEKPLATFORM STRUCTUREEL FINANCIEREN EN UITBOUWEN

De bibliotheeksector werkt samen met het commerciële boekenvak aan de realisatie van een Vlaams e-boekplatform dat de ontwikkeling van allerlei diensten rond het e-boek mogelijk zal maken. Dat platform moet op een duurzame wijze gefinancierd worden en voorzien in een uitleenmodel voor e-boeken door bibliotheken. Het Vlaams E-boekplatform moet voor de bibliotheeksector een sectoroverschrijdende invulling krijgen. Ook onderwijsbibliotheken moeten via het platform e-boeken kunnen uitleenen aan hun gebruikers. In samenwerking met de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en het VIAA moet er een oplossing komen voor een duurzame bewaring van de publicaties die via het platform aangeboden worden.

EEN ACTIEVE ROL OPNEMEN BIJ DE REALISATIE EN HET BEHEER VAN ÉÉN CONSORTIUM VOOR DE AANKOOP VAN ELEKTRONISCHE INFORMATIE

Er is in Vlaanderen nood aan één consortium dat verantwoordelijk is voor de gezamenlijke aankoop van elektronische informatie tegen gunstige voorwaarden. Dat consortium moet openstaan voor alle geïnteresseerde non-profit bibliotheken: openbare bibliotheken en bibliotheken van hogescholen, universiteiten, musea, overheidsinstellingen of andere culturele wetenschappelijke organisaties.

WERK MAKEN VAN EEN AUTEURSRECHT IN BALANS

Culturele, wetenschappelijke en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en hun gebruikers maken zich zorgen over het onevenwicht en de lacunes in de auteursrechtregelgeving. Zij ijveren 'voor een auteursrecht in balans' dat het evenwicht tussen de belangen van de gebruikers en die van de rechthebbenden beter garandeert. Daarom ook sloot de VVBAD zich aan bij het Samenwerkingsverband Auteursrecht & Samenleving (SA&S) en ondertekende de vereniging mee het memorandum Voor een auteursrecht in balans. In dat memorandum vragen de ondertekenaars prioritair:

1. om werk te maken van een overlegplatform tussen gebruikers en rechthebbenden;
2. om de instellingen te betrekken bij de herziening van het Vlaams decreet inzake hergebruik van overheidsinformatie.

EEN INTEGRAAL EN SAMENWERKEND BIBLIOTHEEKNETWERK REALISEREN

Gezien het toenemende belang van levenslang leren, heeft de burger nood aan toegang tot alle met overheidsmiddelen gefinancierde informatie in Vlaanderen. Een integraal en samenwerkend bibliotheeknetwerk, waarin alle bibliotheektypes (openbare bibliotheken, bibliotheken van universiteiten, hogescholen, overheden, musea, not-for-profit organisaties...) samenwerken, kan hiervoor garant staan. Weloverwogen, centrale afspraken tussen openbare bibliotheken enerzijds en wetenschappelijke en gespecialiseerde bibliotheken anderzijds moeten garanderen

dat de dienstverlening van deze laatste groep aan haar primaire gebruikers niet in het gedrang komt, terwijl de burger toch kan beschikken over de informatie die hij nodig heeft, bv. in het kader van permanente vorming. Bijzondere doelgroepen, zoals mensen met beperkingen of zieken moeten zeker kunnen genieten van het recht op informatie.

De VVBAD vraagt een integraal en samenwerkend bibliotheeknetwerk in Vlaanderen, dat de burger toegang tot informatie garandeert. De VVBAD wil graag meewerken aan initiatieven die een dergelijk netwerk realiseren.

HET VIAA STRUCTUREEL FINANCIEREN MET HET OOG OP EEN RUIME DIENSTVERLENING OP LANGE TERMIJN

De sector is verheugd dat het Vlaams Instituut voor digitale Archivering en ontsluiting van het Audiovisueel erfgoed (VIAA) in 2013 daadwerkelijk opgestart werd. De VVBAD wijst erop dat de behoefte aan duurzame bewaring van digitale bestanden niet alleen bestaat voor audiovisueel materiaal, maar ook voor tekstmateriaal, zowel archiefbestanden als publicaties. De opstart van het Digitaal Archief Vlaanderen is een belangrijke eerste stap. Hier werken de Vlaamse overheid, KU Leuven/LIAS, het Vlaams Parlement en FelixArchief/eDAVID structureel samen met het VIAA om de mogelijkheden van een gemeenschappelijke dienstverlening voor langetermijnbewaring van digitale overheidsinformatie te onderzoeken. De diensten van het VIAA moeten toegankelijk zijn voor alle culturele organisaties en archiefinstellingen, zowel privaatrechtelijk als publiekrechtelijk. Die diensten moeten ruimer zijn dan het beheer van een digitaal depot en onder meer ook expertisedeling, begeleiding en ondersteuning omvatten. Het materiaal dat het VIAA bewaart en ontsluit moet breed toegankelijk zijn, in het bijzonder via onderwijsinstellingen en openbare bibliotheken. Digitale bewaring vergt een langetermijnvisie en financiële stabiliteit. Het is dan ook zorgwekkend dat voor het VIAA maar voor twee jaren budget voorzien is.

MEDIAWIJSHEID STIMULEREN

De groeiende aandacht voor mediawijsheid in Vlaanderen is positief en de realisatie van het kenniscentrum Mediawijs.be is een belangrijke stap vooruit. Het bevorderen van mediawijsheid is een opdracht voor onder meer de beleidsdomeinen Onderwijs, Media en Cultuur. De rol van bibliotheken, archieven en documentatiecentra binnen het nieuwe netwerk dat nu ontstaat, moet expliciet benoemd worden.

INFORMATIE VAN DE VLAAMSE OVERHEID KWALITATIEF BEHEREN

De informatie beheerd door de Vlaamse instellingen (agentschappen, aan de overheid verbonden vzw's (bv. Vlaamse Opera), ... e.d.) moet toegankelijk zijn en blijven voor het brede publiek. Zij beheren immers vaak unieke informatie die elders in Vlaanderen niet beschikbaar is. Erfgoedcollecties in het beheer van de Vlaamse overheid, moeten beschreven en op

een hedendaagse manier ter beschikking gesteld worden van het brede publiek. De bibliotheken van de Vlaamse overheid en de Vlaamse overheidsinstellingen moeten betrokken worden bij het ter beschikking stellen van open overheidsdata voor hergebruik door derden.

Cultuur

DE BELEIDSPRIORITEITEN VOOR OPENBARE BIBLIOTHEKEN SAMEN MET DE SECTOR EVALUEREN EN ZO NODIG BIJSTUREN

De bibliotheeksector verwacht dat de Vlaamse overheid de huidige beleidsprioriteiten voor de sector zal evalueren en zo nodig zal bijsturen. De sector wil betrokken worden bij deze evaluatie en bij het opstellen van eventuele nieuwe beleidsprioriteiten, die niet beperkt mogen blijven tot het culturele domein. Bibliotheken zijn immers niet alleen culturele instellingen, maar spelen o.a. ook een rol op het vlak van onderwijs en levenslang leren, (e-)inclusie, gemeenschapsvorming.

DE EFFECTEN VAN DE BELEIDS- EN BEHEERSCYCLUS OP DE OPENBARE BIBLIOTHEKEN EVALUEREN EN ZO NODIG BIJSTUREN

De lokale besturen werken voor het eerste met de beleids- en beheerscyclus. Ze maken een globale strategische meerjarenplanning en rapporteren aan de Vlaamse overheid via de jaarrekening. Sectorale plannen en rapportering verdwijnen. De VVBAD vraagt aan de Vlaamse overheid om de effecten van deze nieuwe manier van werken op openbare bibliotheken in kaart te brengen, te evalueren en zo nodig bij te sturen.

ERFGOEDBIBLIOTHEKEN UITBOUWEN TOT EEN VOLWAARDIGE SECTOR BINNEN HET CULTUREEL-ERFGOEDDECREET

Erfgoedbibliotheken moeten een volwaardige sector worden binnen het decreet en verdienen dus ook een indeling bij het Vlaamse, regionale of lokale niveau. Zij moeten op eenzelfde manier behandeld worden als musea en archieven.

EEN GEDEELDE VISIE OP DE (DIGITALE) OPENBARE BIBLIOTHEEK ONTWIKKELEN IN SAMENSpraak MET ALLE BESTUURSNIIVEAUS

In 2012 werd een nieuw decreet Lokaal Cultuurbeleid aangenomen. Het decreet legt grote nadruk op de autonomie van de gemeenten. Schaalvergroting, doorgedreven samenwerking en een gecoördineerd bibliotheekbeleid van de verschillende bestuursniveaus kunnen leiden tot grote efficiëntiewinsten. Een gedeelde visie op de toekomst van de bibliotheek vormt hiervoor het uitgangspunt.

De uitbouw van de digitale bibliotheek in Vlaanderen vraagt een gecoördineerde aanpak van de verschillende bestuursniveaus. Er worden stappen in die richting gezet. Deze moeten snel tot

concrete resultaten leiden en worden best decretaal verankerd. Het gaat daarbij zowel om de organisatie als om de financiering van de digitale bibliotheek.

DESKUNDIG PERSONEEL GARANDEREN VIA HET DECREET LOKAAL CULTURBELEID

De kwaliteit van de bibliotheekwerking is in grote mate afhankelijk van de deskundigheid van het personeel. Het nieuwe decreet Lokaal Cultuurbeleid heeft onvoldoende aandacht voor het belang van goed en hoog opgeleid personeel in openbare bibliotheken. Via adequate monitoring moet de Vlaamse overheid erover waken dat de lokale bibliotheken beschikken over voldoende, deskundig personeel.

EEN GEMEENSCHAPPELIJK LIDMAATSCHAP REALISEREN VOOR OPENBARE BIBLIOTHEKEN IN VLAANDEREN

De VVBAD kijkt met belangstelling uit naar de resultaten van het experiment met de Uitpas in Vlaanderen. Ook de evolutie in verschillende provincies naar een gemeenschappelijk lidmaatschap van de openbare bibliotheek is positief en verdient uitbreiding naar heel Vlaanderen. Zo moet de burger toegang krijgen tot alle informatie, zowel fysiek als digitaal van de (openbare) bibliotheken in Vlaanderen.

EEN VLAAMS DECREETAAL DEPOT REALISEREN VOOR GEDRUKTE EN DIGITALE PUBLICATIES

De VVBAD pleit voor een decretaal depot, als aanvulling op het bestaande wettelijke depot. In heel wat Europese landen wordt het wettelijk depot niet alleen nationaal, maar ook regionaal geregeld. Een decretaal depot is een belangrijk onderdeel van een conserverings- en conserveringsbeleid. Het moet zowel van toepassing zijn op gedrukte als op digitale publicaties. In deze laatste categorie mogen de online publicaties niet uit het oog verloren worden; hiervoor bestaat immers geen sluitende regelgeving.

STREAMEN EN DOWNLOADEN MOGELIJK MAKEN VOOR MENSEN MET EEN LEESBEPERKING

Naar buitenlandse voorbeelden (Japan, Canada, Zuid-Afrika) moet het decretaal depot er ook in voorzien dat de gedeponeerde werken in fysieke of in e-vorm tijdelijk ter beschikking gesteld worden van de Luisterpuntbibliotheek voor omzetting naar een toegankelijk leesformaat (braille en Daisy-luisterversie) voor mensen met een leesbeperking.

De technologische ontwikkelingen brengen een inclusieve samenleving binnen bereik, waaraan mensen met een leesbeperking volledig en volwaardig kunnen participeren. Om dit te realiseren moet het mogelijk zijn voor instellingen om ten behoeve van mensen met een leesbeperking digitale braille- en luisterboeken (bv. in Daisy-formaat) voor hun doelgroep te streamen of ter beschikking te stellen voor downloaden.

EEN DEPOTBELEID ONTWIKKELEN MET OOG VOOR DE NODEN VAN BIBLIOTHEEK EN ARCHIEF

Het depotbeleid uitgewerkt door de provincies in het kader van het Cultureel-erfgoeddecreet moet voldoende oog hebben voor de noden van bibliotheken & archieven. Het wordt best gecoördineerd over heel Vlaanderen, zodat er geen blinde vlekken ontstaan en alle instellingen op een gelijkwaardige dienstverlening beroep kunnen doen.

BINNEN HET CULTUREEL-ERFgoedBELEID PROJECTMIDDELEN VOORZIEN VOOR COLLECTIES VAN LANDELIJK BELANG

De VVBAD vraagt de ontwikkeling van een waarderingskader dat de Vlaamse overheid in staat stelt om (deel)collecties van landelijk belang te detecteren en te ondersteunen. Op basis van dit waarderingskader kunnen impulsprojecten gesubsidieerd worden voor de aanpak van preservatie en conservering, ontsluiting en digitalisering van erfgoedcollecties van landelijk belang. Deze worden uitgevoerd onder peterschap van een erfgoedinstelling met een kwaliteitslabel en maken bij voorkeur deel uit van een kaderprogramma. Bijzondere aandacht moet daarbij gaan naar de collecties van instellingen die omwille van reorganisaties of andere redenen sluiten of met sluiting bedreigd zijn.

Bestuurszaken

EEN DEFINITIEVE REGELING UITWERKEN VOOR HET OPSTELLEN VAN SELECTIELIJSTEN IN OVERLEG MET DE FEDERALE OVERHEID

De vereniging neemt al jaren een actieve rol op bij het opstellen van selectielijsten die helpen bepalen welke documenten bewaard moeten worden en welke voor vernietiging in aanmerking komen. Het opstellen van selectielijsten is arbeidsintensief, maar bijzonder belangrijk voor een goede dagelijkse werking van een archiefdienst. Het is dan ook van groot belang dat de Vlaamse en de federale overheid onderling hiervoor een definitieve regeling uitwerken en deze op korte termijn in de praktijk brengen. In afwachting daarvan is de VVBAD bereid om het initiatief te blijven nemen voor het opstellen van selectielijsten. Een financiële vergoeding voor de geleverde prestaties is dan wel op zijn plaats.

EEN SLUITEND ARCHIEFNETWERK REALISEREN VIA UITVOERINGSBESLUITEN EN AFSTEMMING MET DE FEDERALE OVERHEID

De Vlaamse archiefsector vraagt al decennia een sluitende regeling ter vrijwaring van het archivalisch patrimonium, en het administratieve en culturele belang ervan. Met de goedkeuring van het Vlaamse publiekrechtelijke Archiefdecreet in 2010 is een belangrijke stap gezet in de realisatie van een sluitend archiefnetwerk in Vlaanderen dat de archiefzorg en het archiefbeheer regelt voor alle publiekrechtelijke archiefvormers in Vlaanderen.

Dat netwerk is echter nog niet gerealiseerd. Enerzijds is het nog altijd wachten op de uitvoeringsbesluiten bij het decreet, anderzijds is er een juridische discussie tussen de Vlaamse en de federale overheid.

De VVBAD vraagt met aandrang op korte termijn een snelle oplossing voor de juridische onduidelijkheid die er nu bestaat inzake de regelgeving voor publiekrechtelijke archieven in Vlaanderen. Afstemming tussen de Vlaamse en de federale overheid moet snel tot een werkbare oplossing op het terrein leiden.

EEN SLUITENDE REGELING UITWERKEN VOOR DE SUBSTITUTIE VAN PAPIEREN DOCUMENTEN DOOR DIGITALE DOCUMENTEN

Authenticiteit is een belangrijk begrip in het archiefwezen. Een papieren origineel kan niet zomaar vervangen worden door een digitale kopie. Toch kan voor een efficiënt beheer van een archief de substitutie van een papieren door een digitaal document belangrijk zijn. Dat kan alleen als hiervoor een sluitende regeling uitgewerkt wordt die de juridische bewijswaarde van de betreffende documenten garandeert. Hiervoor moeten heldere en ondubbelzinnige criteria uitgewerkt worden.

Werk

MEER INSPRAAK VOORZIEN BIJ DE VERDERE ONTWIKKELINGEN ROND DE DATABANK COMPETENT

De Vlaamse overheid zet stappen om te komen tot een betere afstemming tussen de arbeidsmarkt en de opleidingen. Het traject dat uitgetekend werd, vertoont echter nog vele onvolkomenheden. De databank Competent, waarmee de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV) competenties in beroepen beschrijft, voldoet niet aan de eisen van het beroepsveld. De sector is ook onvoldoende betrokken bij toepassingen die op basis van Competent ontwikkeld worden.

Onderwijs

EEN BIBLIOTHEEK- EN ARCHIEFOPLEIDING ONTWIKKELEN OP BACHELORNIVEAU

Bibliotheken en archieven hebben nood aan driedelige opleidingsstructuur. Momenteel ontbreekt echter een bibliotheek- en een archiefopleiding op niveau 6 (bachelor). Net dat niveau is van belang voor de vorming van vakspecialisten en van een middenkader.

EEN BIBLIOTHEEK- EN ARCHIEFOPLEIDING ONTWIKKELEN OP MASTERNIVEAU

Het hedendaagse informatielandschap — en de bibliotheek als belangrijke speler daarin — heeft nood aan een sterke

masteropleiding, met voldoende aandacht voor informatietechnologie en management. De bestaande post-academische vorming (PAVO) Informatie- en Bibliotheekwetenschap (IBW) aan de Universiteit Antwerpen moet dan ook uitgebouwd worden tot een volwaardige masteropleiding.

De bestaande master-na-masteropleiding Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer (AHD) moet uitgebouwd worden als een masteropleiding die openstaat voor bachelors van uiteenlopende vooropleidingen. De huidige beperking om alleen afgestudeerde masters in de Geschiedenis toe te laten, stemt niet overeen met de wensen en de noden van het beroepsveld. De opleiding moet voldoende aandacht hebben voor digitale informatie en voor het erfgoedaspect van de archiefwerking. De VVBAD pleit voor een nauwe samenwerking en afstemming tussen de universitaire bibliotheek- en archiefopleiding. Er zijn ruime raakvlakken tussen beide opleidingen en een intense samenwerking zou zowel de opleidingen als de bibliotheek- en de archiefsector ten goede komen.

GELIJKE TOEGANG TOT INFORMATIE GARANDEREN VOOR ONDERZOEKERS EN STUDENTEN

Onderzoekers en studenten binnen een not-for-profit-omgeving, moeten toegang krijgen tot dezelfde relevante informatie, ongeacht de instelling waar ze werken. Dat is volgens de VVBAD de correcte invulling van het principe van gelijke toegang tot wetenschappelijk informatie. Om deze gelijke toegang tot informatie in Vlaanderen blijvend te realiseren, is een gecoördineerde aanpak nodig op Vlaams niveau. De Vlaamse overheid moet hierin als neutrale speler een sturende rol op zich nemen.

EEN OPENACCESSBELEID ONTWIKKELEN EN DAARVOOR DE NODIGE MIDDELEN VOORZIEN

Toegang tot wetenschappelijke publicaties is een belangrijk thema in de onderzoeksweld. Resultaten van wetenschappelijk onderzoek dat gefinancierd werd met publieke middelen, moeten ruim toegankelijk zijn. Daarnaast vormen de voortdurende prijsstijgingen van conventionele wetenschappelijke tijdschriften een bedreiging voor de bibliotheekbudgetten. Een verdere ontwikkeling en toepassing van open access zou hieraan (gedeeltelijk) tegemoet kunnen komen door wetenschappelijke publicaties gratis toegankelijk te maken.

De VVBAD verwacht dat de Vlaamse overheid snel een openaccessbeleid zal ontwikkelen, zoals gevraagd in de aanbeveling van de Europese Commissie van 17 juli 2012. Dat beleid moet garanderen dat publicaties die resulteren uit publiek gefinancierd onderzoek, vrij toegankelijk zijn. Zoals past bij een goed beleid, moet het duidelijkheid bieden over te meten resultaten, over de planning van de implementatie en over de vereiste budgetten.

Met de Brussels Declaration on Open Access engageerden de federale overheid en de gemeenschappen zich ertoe open access te stimuleren. Om dat engagement kracht bij te zetten,

vraagt de VVBAD om het publiceren in open access te honoreren in onderzoeksevaluatie en -financiering en middelen ter beschikking te stellen om publicatie in open access mogelijk te maken. Het FWO-beleid rond open access mag geen dode letter blijven, maar moet actief opgevolgd worden. Om van een beleid rond open access een succes te maken is er nood aan goed uitgebouwde infrastructuur. De federale overheid en de gemeenschappen moeten investeren in de ontwikkeling en het onderhoud van repositories voor openaccesspublicaties en zelf het goede voorbeeld geven.

EEN BEROEPSPROCEDURE VOORZIEN BIJ DE INSCHALING VAN BEROEPSKWALIFICATIEDOSSIEREN

Op basis van onder meer de gegevens in Competent kan een beroepssector beroepskwalificatiedossiers indienen bij het Agentschap voor Kwaliteit in Onderwijs en Vorming (AKOV). Deze dossiers worden door AKOV ingeschaald in de Vlaamse kwalificatiestructuur, zodat er indien gewenst op dat niveau een opleiding kan ingericht worden. Er is echter geen feedback mogelijk van de beroepssector tijdens het inschalingsproces en er is geen beroepsprocedure voorzien voor het geval de inschaling niet voldoet aan de wensen van het beroepsveld.

KWALITEITSVOLLE OPLEIDINGEN STIMULEREN VOOR PRESERVERING, CONSERVERING EN RESTAURATIE

Er is behoefte aan voldoende kwaliteitsvolle opleidingen voor preservatie, conservering en restauratie, zowel voor klassieke materialen als voor digitale bestanden. Het verdient aanbeveling om hiervoor nieuwe en bestaande opleidingsinitiatieven te ondersteunen.

MIDDELEN VOORZIEN VOOR PRIJSSTIJGINGEN VAN WETENSCHAPPELIJKE INFORMATIEBRONNEN

Geoormerkte middelen voor de aanschaf van elektronische informatie zijn een belangrijk instrument. Daarnaast moet de financiering van het hoger onderwijs toelaten de prijsstijgingen van wetenschappelijke informatiebronnen (vaak meer dan 6% per jaar) te volgen, zodat de toegang tot deze bronnen gewaarborgd blijft. ■■

Federale overheid

Economie

WERK MAKEN VAN EEN AUTEURSRECHT IN BALANS

Culturele, wetenschappelijke en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en hun gebruikers maken zich zorgen over het onevenwicht en de lacunes in de auteursrechtregelgeving. Zij ijveren 'voor een auteursrecht in balans' dat het evenwicht tussen de belangen van de gebruikers en die van de rechthebbenden beter garandeert. Daarom ook sloot de VVBAD zich aan bij het Samenwerkingsverband Auteursrecht & Samenleving (SA&S) en ondertekende de vereniging mee het memorandum Voor een auteursrecht in balans. In dat memorandum vragen de ondertekenaars prioritair:

1. om een einde te stellen aan de onrechtvaardige situatie waarbij 'Digital Rights Management' (DRM) de uitzonderingen op het auteursrecht kan uithollen. In de Auteurswet moet ingeschreven worden dat instellingen de technische beschermingsmaatregelen wel degelijk moeten kunnen omzeilen wanneer zij van een uitzondering wensen gebruik te maken. Bovendien moet de Auteurswet eveneens worden aangepast zodat het niet meer mogelijk wordt om voor e-content via licenties de uitzonderingen weg te contracteren;
2. om gehoord te worden tijdens de omzetting in het parlement van de richtlijn Verweesde Werken in Belgisch recht;
3. om snel werken te maken van de omzetting naar Belgisch recht van de bepalingen uit het internationale 'WIPO-Treaty on limitations and exceptions for visually impaired persons and persons with print disabilities' (goedgekeurd op 27 juni 2013);
4. om nog meer werk maken van een transparant kader voor het collectief beheer van auteursrechten. Beheersvennootschappen moeten onder meer duidelijke informatie geven over het repertoire dat zij beheren en transparante tarieven hanteren

HET BTW-TARIEF OP ELEKTRONISCHE PUBLICATIES VERLAGEN

Voor gedrukte informatie hanteert België, zoals de meeste EU-landen, een verlaagd btw-tarief van 6%. Voor kranten en weekbladen is dat zelfs 0%. Voor (vaak dezelfde) informatie in elektronisch formaat geldt echter het standaardtarief van 21%. De bibliotheek- en archiefsector pleit voor een verlaagd btw-tarief voor alle informatie (ook muziek en speelfilm) ongeacht of die op analoge of op digitale wijze aan het publiek wordt aangeboden.

Wetenschapsbeleid

EEN DEFINITIEVE REGELING UITWERKEN VOOR HET OPSTELLEN VAN SELECTIELIJSTEN IN OVERLEG MET DE VLAAMSE OVERHEID

De vereniging neemt al jaren een actieve rol op bij het opstellen van selectielijsten die helpen bepalen welke documenten bewaard moeten worden en welke voor vernietiging in

aanmerking komen. Het opstellen van selectielijsten is arbeidsintensief, maar bijzonder belangrijk voor een goede dagelijkse werking van een archiefdienst. Het is dan ook van groot belang dat de Vlaamse en de federale overheid onderling hiervoor een definitieve regeling uitwerken en deze op korte termijn in de praktijk brengen. In afwachting daarvan is de VVBAD bereid om het initiatief te blijven nemen voor het opstellen van selectielijsten. De VVBAD verwacht dan wel een financiële vergoeding voor de geleverde prestaties.

EEN OPENACCESSBELEID ONTWIKKELEN EN DAARVOOR DE NODIGE MIDDELEN VOORZIEN

Toegang tot wetenschappelijke publicaties is een belangrijk thema in de onderzoekswereld. Resultaten van wetenschappelijk onderzoek dat gefinancierd werd met publieke middelen, moeten ruim toegankelijk zijn. Daarnaast vormen de voortdurende prijsstijgingen van conventionele wetenschappelijke tijdschriften een onhoudbare last voor de bibliotheekbudgetten. Open access komt hieraan (gedeeltelijk) tegemoet door wetenschappelijke publicaties gratis toegankelijk te maken.

De VVBAD verwacht dat de federale overheid snel een openaccessbeleid zal ontwikkelen, zoals gevraagd in de aanbeveling van de Europese Commissie van 17 juli 2012. Dat beleid moet garanderen dat publicaties die resulteren uit publiek gefinancierd onderzoek, vrij toegankelijk zijn. Zoals past bij een goed beleid, moet het duidelijkheid bieden over te meten resultaten, over de planning van de implementatie en over de vereiste budgetten.

Met de Brussels Declaration on Open Access engageerden de federale overheid en de gemeenschappen zich ertoe open access te stimuleren. Om dat engagement kracht bij te zetten, vraagt de VVBAD om het publiceren in open access te honoreren in onderzoeksevaluatie en -financiering en middelen ter beschikking te stellen om publicatie in open access mogelijk te maken. Om van een beleid rond open access en open data een succes te maken is er nood aan goed uitgebouwde infrastructuur. De federale overheid en de gemeenschappen moeten investeren in de ontwikkeling en het onderhoud van repositories voor openaccesspublicaties en zelf het goede voorbeeld geven.

DE INFORMATIE BEHEERD DOOR DE FEDERALE INSTELLINGEN TOEGANKELIJK HOUDEN VOOR IEDEREEN

De informatie beheerd door de federale instellingen (FWI's, federale overheidsdiensten (FOD's) e.d.) moet toegankelijk zijn en blijven voor het brede publiek. Zij beheren immers vaak unieke informatie die elders niet beschikbaar is.

DE FWI'S MODERNISEREN

De federale wetenschappelijke instellingen (FWI's) moeten hun middelen efficiënter aanwenden om hun taken te kunnen waarmaken binnen de brede bibliotheek- en archiefsector. De VVBAD rekent op een actieve samenwerking met instellingen uit de

gemeenschappen op het vlak van internationale projecten, studiewerk, onderzoek en experimenten rond nieuwe ontwikkelingen en dit ten bate van de volledige informatiesector.

HET WETTELIJK DEPOT UITBREIDEN NAAR ONLINE PUBLICATIES

Het wettelijk depot is op dit moment alleen van toepassing op publicaties op een fysieke drager. Papierene publicaties, maar ook elektronische publicaties op bijvoorbeeld een cd-rom of dvd, vallen onder de regeling. Steeds meer documenten worden echter alleen nog online gepubliceerd. Hiervoor bestaat in België nog altijd geen regeling. De VVBAD vraagt dat het wettelijk depot uitgebreid wordt naar alle vormen van informatie, inclusief online publicaties.

INFORMATIE TOEGANKELIJK MAKEN VOOR MENSEN MET EEN LEESBEPERKING

Naar buitenlandse voorbeelden (Japan, Canada, Zuid-Afrika) moet het wettelijk depot er ook in voorzien dat de gedeponeerde werken in fysieke of in e-vorm tijdelijk ter beschikking gesteld worden van de Luisterpuntbibliotheek voor omzetting naar een toegankelijk leesformaat (braille en Daisy-luisterversie) voor mensen met een leesbeperking.

EEN SLUITEND ARCHIEFNETWERK REALISEREN VIA AFSTEMMING MET DE VLAAMSE OVERHEID

De VVBAD vraagt met aandrang op korte termijn een snelle oplossing voor de juridische onduidelijkheid die er nu bestaat inzake de regelgeving voor publiekrechtelijke archieven in Vlaanderen. Afstemming tussen de Vlaamse en de federale overheid moet snel tot een werkbare oplossing op het terrein leiden. De Vlaamse archiefsector vraagt al decennia een sluitende regeling ter vrijwaring van het archivalisch patrimonium, en het administratieve en culturele belang ervan. ■■

Europese overheid

WERK MAKEN VAN EEN AUTEURSRECHT IN BALANS

Culturele, wetenschappelijke en onderwijsinstellingen in Vlaanderen en hun gebruikers maken zich zorgen over het onevenwicht en de lacunes in de auteursrechtregelgeving. Zij ijveren 'voor een auteursrecht in balans' dat het evenwicht tussen de belangen van de gebruikers en die van de rechthebbenden beter garandeert. Daarom ook sloot de VVBAD zich aan bij het Samenwerkingsverband Auteursrecht & Samenleving (SA&S) en ondertekende de vereniging mee het memorandum Voor een auteursrecht in balans. In dat memorandum vragen de ondertekenaars prioritair:

1. om werk te maken van een inkorting van de auteursrechtelijke beschermingstermijn. Hierbij dient de EU bij de (her)onderhandelingen van internationale verdragen een prominente rol te spelen;
2. om bij de komende evaluatie en/of herziening van de Europese Auteursrechtlijn uit 2001 meer aandacht te besteden aan de uitzonderingen op het auteursrecht. Nieuwe uitzonderingen zoals voor e-uitleen, de ontsluiting van collecties van instellingen etc. zijn noodzakelijk. De werkbaarheid van deze uitzonderingen moet worden gegarandeerd en er is nood aan een 'fair use'-exceptie naar Amerikaanse model. In het kader hiervan kunnen open access en datamining mee in overweging worden genomen;
3. om de recent goedgekeurde richtlijn Verweesde Werken zo snel als mogelijk te herzien. Deze is voor instellingen een onbruikbaar instrument, zeker in het geval van massadigitalisering. Het toepassingsgebied is te eng en de verplichte voorafgaandelijke diligente zoektocht in de praktijk onhaalbaar.

HET BTW-TARIEF OP ELEKTRONISCHE PUBLICATIES VERLAGEN

Voor gedrukte informatie hanteert België, zoals de meeste EU-landen, een verlaagd btw-tarief van 6%. Voor kranten en weekbladen is dat zelfs 0%. Voor (vaak dezelfde) informatie in elektronisch formaat geldt echter het standaardtarief van 21%. De bibliotheek- en archiefsector pleit voor een verlaagd btw-tarief voor alle informatie (ook muziek en speelfilm) ongeacht of die op analoge of op digitale wijze aan het publiek wordt aangeboden.

EEN OPENACCESSBELEID ONTWIKKELEN EN DAARVOOR DE NODIGE MIDDELEN VOORZIEN

Toegang tot wetenschappelijke publicaties is een belangrijk thema in de onderzoekswereld. Resultaten van wetenschappelijk onderzoek dat gefinancierd werd met publieke middelen, moeten ruim toegankelijk zijn. Daarnaast vormen de voortdurende prijsstijgingen van conventionele wetenschappelijke tijdschriften een onhoudbare last voor de bibliotheekbudgetten. Open access komt hieraan (gedeeltelijk) tegemoet door wetenschappelijke publicaties gratis toegankelijk te maken.

Het initiatief van de Europese Commissie om in het onderzoeks- en innovatieprogramma Horizon 2020 (periode 2014-2020)

openaccesspublicaties te eisen voor alle disciplines, is lovenswaardig. De Europese Commissie experimenteert ook met open data: het ter beschikking stellen van onderzoeksdata die de basis vormen van wetenschappelijke publicaties. De VVBAD verwelkomt deze initiatieven en vraagt een nauwgezette opvolging ervan.

Om van een beleid rond open access en open data een succes te maken is er nood aan goed uitgebouwde infrastructuur: een portaal, zoals OpenAIRE.eu, waarin Europees onderzoek wordt verzameld en ontsloten, met ondersteuning van een netwerk van openaccessprofessionals om de onderzoekers in het land bij te staan. Dit geeft de onderzoekers toegang tot de informatie die ze nodig hebben. Overheden krijgen zicht op de 'return on investment' van hun investeringen in onderzoek. Onderzoeksinstituten en -projecten krijgen ondersteuning om efficiënt publicaties te verzamelen en te ontsluiten.

DE ROL VAN OPENBARE BIBLIOTHEKEN BIJ HET REALISEREN VAN EUROPEES BELEID EXPLICITEREN

Europa 2020 is de groeistrategie van de EU voor de komende 10 jaar. De EU moet een slimme, duurzame en inclusieve economie worden in een snel veranderende wereld. Dit betekent dat de EU en de EU-landen samen moeten werken aan meer werkgelegenheid, hogere productiviteit en meer sociale samenhang. Openbare bibliotheken zijn een belangrijk instrument in de realisatie van de doelstellingen van deze groeistrategie. Ze spelen een rol in formeel en formeel leren. Ze dragen bij aan de realisatie van e-inclusie en sociale inclusie. De VVBAD vraagt dat Europa expliciteert hoe openbare bibliotheken een duidelijke rol kunnen spelen in de acties en de programma's voor de uitvoering van Europa 2020 en de digitale agenda.

DE KWALITEIT VAN EUROPEANA VERBETEREN EN OP LANGE TERMIJN GARANDEREN

Europeana is in vele opzichten een belangrijk initiatief. Het verhoogt de zichtbaarheid van het Europese culturele erfgoed,

stimuleert het gebruik ervan en zet aan tot digitalisering. Europeana biedt essentieel bronnenmateriaal voor onze kenniseconomie en onze creatieve industrieën. De VVBAD pleit dan ook voor een duurzame uitwerking van dit initiatief.

Europeana moet meer nadruk leggen op de kwaliteit van de gegevens, zowel digitale content als metadata, die via Europeana verzameld worden. Dit geldt in het bijzonder als die gegevens via Europeana verder verspreid worden. Een duurzame bewaring van de verzamelde gegevens is een ander belangrijk aandachtspunt. Daarbij moet Europeana ook aandacht hebben voor een duurzame oplossing voor 'user generated content'.

Een structurele financiering is daarbij essentieel. Daarin moeten ook budgetten voor digitalisering voorzien worden. De vraag naar gedigitaliseerde bronnen neemt immers alleen maar toe en dat komt ook de conservatie en preservatie van het erfgoed ten goede. De middelen van de cultureel-erfgoedinstellingen voor digitalisering zijn echter beperkt. Gezien het grote belang van het project en de grote noden in de cultureel-erfgoedsector, mag er dan ook niet bespaard worden op de budgetten voor Europeana.

Ook een duurzame relatie met de 'content providers' is belangrijk. Zij leveren immers de content die Europeana voedt. Zelf hebben zij nood aan degelijke informatie over het gebruik van die content binnen Europeana. Zij hebben die nodig om de behoeften van hun gebruikers goed te kunnen inschatten, maar ook om het belang van hun werking aan te tonen bij hun stakeholders. Als Europeana (her)gebruik van informatie en metadata door derden mogelijk maakt, moet daarbij rekening gehouden worden met het belang van de gebruikers en van de 'content providers'. ■■

DE VLAAMSE VERENIGING VOOR BIBLIOTHEEK, ARCHIEF & DOCUMENTATIE VZW (VVBAD)

De Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie vzw (VVBAD) is dé beroepsvereniging in Vlaanderen van bibliothecarissen, archivariissen en documentalistten. Onze ledenvereniging, ondersteund door een professioneel team, stimuleert overleg en samenwerking in het werkveld, met zin voor verdieping en vernieuwing.

Voor al onze leden, zowel personen als organisaties, zijn we een platform voor uitwisseling van kennis en expertise. Door te netwerken, te informeren en activiteiten te organiseren, streven we naar de verdere professionalisering en ontwikkeling van de sector.

De VVBAD vertegenwoordigt de sector bij overheden en andere partners. Wij treden op als adviseur en belangenbehartiger. Zo ijveren we ervoor dat alle burgers nu en in de toekomst gebruik kunnen maken van goed bewaarde en toegankelijke informatie.

De vereniging werd opgericht in 1921 en vertegenwoordigt 550 instellingen en meer dan 3500 informatieprofessionals.